

EUR-40 Karjalainen Keijo

21.07.2009
JULKINEN

Eduskunta
Suuri valiokunta
Ulkoasiainvaliokunta

Viite

Asia

EU; E-kirje; Islannin EU-jäsenyyshakemus

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys Islannin EU-jäsenyyshakemuksesta.

Osastopäällikkö

Päivi Luostarinen

LIITTEET

Asiasanat	Islanti, laajentuminen
Hoitaa	UM, VNEUS
Tiedoksi	ALR, EUE, MMM, OM, OPM, SM, STM, TEM, TH, TPK, VM, VNK, YM

EUR-40 Karjalainen Keijo

21.07.2009
JULKINEN

Asia

Islannin EU-jäsenyyshakemus

Kokous

Liitteet

Viite

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Islanti jätti EU-jäsenyyshakemuksensa EU-puheenjohtajamaa Ruotsille 17.7.2009. Suomi tukee Islannin jäsenyyspyrkimyksiä ja EU-puheenjohtajamaa Ruotsin tavoitetta lähettää hakemus komission lausunnolle vielä heinäkuun aikana.

Eduskuntaa on tarkoitus informoida jäsenyysprosessista tarkemmin jatkokirjeellä kun mm. aikataulut ovat tarkentuneet.

Käsittelijä(t):

Ulkoasiainministeriö, osastopäällikkö Päivi Luostarinen, puh. 160 55044
Ulkoasiainministeriö, apulaisosastopäällikkö Laura Kakko, puh. 160 55390
Ulkoasiainministeriö, yksikön päällikkö Juha Ottman, puh. 160 55784

Suomen kanta/ohje:

Islannin mahdollista EU-jäsenhakemusta ja hallituksen alustavia kantoja käsiteltiin EU-ministerivaliokunnassa 10.6.2009.

Suomi tukee Islannin jäsenyyspyrkimyksiä ja pitää tärkeänä, että objektiivisille kriteereille perustuvaa unionin laajentumispoliittikkaa jatketaan. EU:n jäseneksi pääsee, kun täyttää jäsenyydelle asetetut ehdot.

Neuvoston päätös komission lausunnon pyytämisestä tulee tehdä mahdollisimman pikaisesti Islannin jäsenhakemuksen jättämisen jälkeen. Komission lausunto (avis) on tekninen, ei poliittinen toimenpide.

Suomi myös korostaa omiin arvioihin ja edellytyksiin perustuvaa etenemistä. Tämän vuoksi Islannin prosessin etenemistä ei tule sitoa muiden liittymis- tai lähentymisprosessissa olevien maiden etenemisen kanssa. Lissabonin sopimuksen voimaantulo ei Suomen näkemyksen mukaan ole edellytys jatkolaajentumisille.

Suomi ottaa varsinaisiin asiakysymyksiin kantaa neuvotteluprosessin edetessä.

Pääasiallinen sisältö:

Islannin parlamentti (Althing) hyväksyi 16.7.2009 hallituksen esityksen hakea EU:n jäsenyyttä. Parlamentti päätti asiasta äänin 33-28. Islanti jätti EU-jäsenhakemuksensa puheenjohtajamaa Ruotsille Tukholmassa perjantaina 17.7.

Mielipidemittausten mukaan yli 60% islantilaisista kannattaa jäsenyysneuvotteluiden aloittamista EU:n kanssa, vaikkakin itse EU-jäsenyyttä tukee tällä hetkellä noin 40% kansasta. Puoluekentästä hallituspuolue sosiaalidemokraattien ohella oppositiopuolueet edistyspuolue ja kansalaisliike kuuluvat hakemuksen kannattajiin. Vastustajiin kuuluvat konservatiivinen itsenäisyyspuolue ja myös osa toisen hallituspuolueen vasemmistovihreiden edustajista.

Mahdollinen EU-jäsenyys alistetaan Islannissa jäsenyysneuvotteluiden jälkeen kansanäänestykseen.

Jäsenyysprosessin eteneminen ja aikataulu

Islanti hakee jäsenyyttä EU-sopimuksen 49 artiklan mukaisesti. Hakemus osoitetaan neuvostolle. Tämän jälkeen neuvoston tulee päättää, että komissiolta pyydetään lausunto (avis) jäsenyyshakemuksesta. Artikla 49 ei säädi sitä, millä aikataululla lausuntoa pyydetään, mutta käytäntönä on ollut, että pyyntö esitetään pian, noin 1-3 kuukauden sisällä jäsenyyshakemuksen vastaanottamisesta.

Puheenjohtajamaan tavoitteena on tehdä 27.7. yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa (YAUN) päätös Islannin hakemuksen lähettämisestä komission lausunnolle.

Komissio on käyttänyt tilanteesta riippuen lausunnon laatimiseen aikaa muutamasta kuukaudesta reiluun vuoteen. Esimerkiksi Suomea koskevan lausunnon laatimiseen meni seitsemän kuukautta. Norjaa koskeva lausunto valmistui neljässä kuukaudessa.

Lausunnon laatimisprosessi käynnistyy sillä, että komissio antaa hakijamaalle yksityiskohtaisen kysymyskaavakkeen. Laajaan kyselyyn (satoja sivuja) vastaaminen vie hakijamaalta oman aikansa. Mikäli neuvosto pyytää komission lausuntoa heinäkuussa, on periaatteessa mahdollista, että komission lausunto valmistuisi vielä tämän vuoden puolella. Tämä voisi puolestaan mahdollistaa päätökset jäsenehdokasasemasta ja neuvottelujen käynnistämisestä jo joulukuun 2009 Eurooppa-neuvostossa.

Tuleva EU-puheenjohtajamaa Ruotsi tukee em. käsittelyaikataulua, joka on kuitenkin erittäin kunnianhimoinen. Komission lausunnon valmistumisaikatauluun vaikuttaa myös Islannin hallinnollinen kapasiteetti tuottaa komission pyytämä aineisto. Tässä yhteydessä esillä on myös ollut muiden Pohjoismaiden mahdollinen tekninen apu Islannille. Islanti ei toistaiseksi ole pyytänyt Suomelta teknistä apua.

Komission lausunnossa käydään läpi hakijamaan tilanne jäsenyysehtojen täyttämisessä. Lisäksi lausunto sisältää suosituksen, jossa otetaan kantaa kahteen asiaan: 1) jäsenehdokasmaa-aseman myöntämiseen ja 2) jäsenyysneuvotteluiden aloittamiseen. Komissio voi esittää jäsenehdokasmaa-aseman myöntämistä ja neuvottelujen aloittamista, mikäli se katsoo, että ko. maalla on riittävät valmiudet jäsenyysehtojen täyttämiseen. Ellei hakijamaa täytä ehtoja, komissio vaihtoehtoisesti täsmentää, miltä osin edistymistä vielä tarvitaan ennen kuin neuvottelut voidaan käynnistää. Makedonian

(FYROM) tapauksessa maalle myönnettiin jäsenehdokasasema vuonna 2005, mutta neuvotteluja ei ole vielä käynnistetty.

Päätös jäsenehdokasmaa-aseman antamisesta ja jäsenyysneuvottelujen aloittamisesta tehdään neuvostossa yksimielisesti.

Islannin jäsenyysprosessin mahdolliset haasteet

On esitetty arvioita, että jäsenyysneuvottelut voisivat edetä nopeasti Islannin täyttäessä jo merkittävän osan jäsenyyskriteereistä ETA-sopimuksen kautta. Esimerkiksi valtaosaa sisämarkkinoita koskevasta lainsäädännöstä sovelletaan koko ETA:n alueella. ETA-järjestely ei kuitenkaan kata läheskään kaikkea EU-säännöstöä. Lisäksi Islannille on ETA-sopimuksessa myönnetty pysyviä poikkeuksia, joita joudutaan tarkastelemaan neuvotteluiden aikana samoin kuin EU:n lainsäädännön (*acquis*) konkreettista toimeenpanoa.

Islanti itse on arvioinut neuvotteluiden kestävän noin 18 kuukautta ja jäsenyyden toteutuvan 2012-13.

Neuvotteluista odotetaan haastavia erityisesti kalastuksen osalta. Ongelmallisia lienevät erityisesti kysymykset EU-maiden pääsystä Islannin kalavesille ja -varoille. Tarkempia neuvotteluja vaativia lukuja saattavat olla myös esimerkiksi maatalous ja ympäristö.

On myös huomioitava, että itse neuvottelumenettely on vuoden 2006 laajentumiskeskustelun perusteella huomattavasti monimutkaisempi kuin esimerkiksi Suomen jäsenyysprosessin aikana ja tämä voi hidastaa neuvottelujen etenemistä hakijamaan toimista riippumatta.

Myös Islannin sopimus pankkisaatavista Iso-Britannian ja Alankomaiden kanssa vaikuttaa Islannin jäsenhakemuksen saamaan poliittiseen tukeen ko. maissa, ja voi siten heijastua hakemuksen käsittelyaikatauluun. Neuvotteluissa islantilaispankkien ns. Icesave-tileillä olleiden talletusten korvaamisesta päästiin kesäkuun alussa yhteisymmärrykseen osapuolten kesken, mutta Icesave-sopimuksen kansallinen hyväksyntä Islannissa on vielä kesken.

Myös Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymisellä voi olla heijastusvaikutuksia Islannin etenemisvauhtiin. Kroatian jäsenyysneuvottelut ovat loppusuoralla ja unionissa saattaa tulla esiin paineita viedä Islannin neuvotteluja rinta rinnan Kroatian kanssa. Makedonia (FYROM) on myös osa kokonaisuutta. Useat jäsenmaat ovat myös korostaneet Länsi-Balkanin potentiaalisten hakijamaiden tasavertaista kohtelua Islannin kanssa. Albania jätti EU-jäsenhakemuksensa huhtikuun lopulla, eikä jäsenhakemusta ole kesäkuun lopun parlamenttivaalien vuoksi vielä lähetetty komission lausunnolle. Puheenjohtajamaa Ruotsin tavoitteena on ollut käsitellä Albanian hakemusta vasta syyskuussa, kun vaalien lopullinen tulos on selvillä ja maassa on hallitus. Suurin osa jäsenmaista, ml. Suomi, tukee pj:n aikataulutavoitteita, mutta on myös yksittäisiä maita, jotka toivovat joko hitaampaa tai nopeampaa käsittelyä.

Eräiden jäsenmaiden puolelta (erityisesti Ranska) on myös todettu, ettei unioni voi laajentua ilman Lissabonin sopimuksen voimaantuloa.

Asiasanat	Islanti, laajentuminen
Hoitaa	UM, VNEUS
Tiedoksi	ALR, EUE, MMM, OM, OPM, SM, STM, TEM, TH, TPK, VM, VNK, YM
